

Шулінова Л.В., к. філол. н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

СИНЕСТЕЗЕМИ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ТЕКСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ МИСТЕЦЬКОЇ ТЕМАТИКИ

У статті розглянуто вербалізацію синестетичного світосприйняття у сучасному медійному тексті мистецької тематики як один із засобів реалізації функції впливу на реципієнта.

Ключові слова: синестезема, вербалізація, медійний текст, відчуття.

У сучасному інформаційному суспільстві інтернет-видання стали одними з основних джерел та способів поширення інформації, перебираючи на себе ті функції, які зазвичай реалізовувалися класичними друкованими виданнями та відповідними рекламними повідомленнями й оголошеннями.

Як відомо, основними функціями стилю масової інформації є інформування та вплив, котрі по-різному реалізуються через спеціалізовані, тематичні видання та видання широкої проблематики, зорієнтовані на аудиторію, яка не має відповідного рівня підготовки та кола зацікавлених. Тому засоби та способи реалізації авторського задуму будуть відрізнятися і на вербальному, і на не вербальному рівнях.

Одним із засобів впливу на реципієнта є синестеземи, які створюють асоціативне, рельєфне відображення різного роду відчуттів: зорових, звукових, смакових, тактильних та ін. у своєрідному поєднанні (співвідчуття), що сприяє, безумовно, кращому сприйняттю тексту ЗМІ. Синестеземи розглядаємо як вербалізовані одиниці синестетичного світосприйняття. У художньому тексті синестеземи, як правило, відображають індивідуальні особливості автора і є обов'язковим репрезентативним елементом ідіостилу. У стилі масової інформації синестеземи є передусім штучно створеними для спеціального впливу на відповідні рецептори читача з метою сформувати потрібне / бажане сприйняття тексту, за потреби, з пролонгованим результатом.

Сучасний медійний текст, а особливо поширюваний через інтернет-видання, є складним синтетичним утворенням. У ньому поєднані вербальні й невербальні засоби, особливо візуалізації й аудіолізації, тобто є креолізованим текстом [Сорокин Ю.А., Тарасов Е.Ф. 1990].

Особливо цікавими, на наш погляд, є креолізовані тексти спеціалізованих, тематично визначених інтернет-видань, зокрема мистецького спрямування. Адже саме сучасне мистецтво є складним, неоднозначним, полікодовим. У ньому виразно виявляються різні тенденції: від сакралізації класики до створення таких напрямів і жанрів, яким складно дібрати назву (аудіо-скульптура, джазовий танець, ембієнт та ін.). Тому інформувати читачів про сучасне мистецтво і водночас впливати на його сприйняття та позитивне, або хоча б зацікавлене й терпиме ставлення до нього надто

важко. І часто саме синестеземи в медійному тексті є основою створення потрібного авторові ставлення до інформації.

Для ілюстрації наших спостережень було взято тексти з таких інтернет-видань: «ПІК» (Новий ПІК. Політика і культура) та «АЗН» (АРТ ЖУРНАЛІ – інтернет-видання про сучасне мистецтво).

Одразу зазначимо, що текстів мистецької тематики у виданні «ПІК» не так багато, ймовірно через складні політичні умови країни, перевага надається висвітленню політичних проблем. «АЗН» – справді сучасне інтернет-видання, що дає можливість читачам і дивитися, і чути (у разі потреби чи за бажанням). Тому в текстах саме цього видання є значно більше синестезій.

Однією з прикметних рис стилю масової інформації є використання кліше, штамів та мовних стандартів, тобто тих засобів, які за вдалого і доцільного застосування сприяють економії часу для ознайомлення з інформацією без шкоди для образності й виразності тексту. Серед таких специфічних фразеологічних засобів є й такі, що утворені на основі синестезій (*солодкий запах, гіркий аромат, легкий звук* та ін.). В аналізованих нами текстах також є подібні синестеземи, утворені поєднанням різних відчуттів і почуттів:

«Так що трейлер нової української страшилки взагалі нічим не вражає. І прив'язка карпатської легенди до малюнків на Софії Київській... м'яко кажучи, не дуже зрозуміла» [«ПІК»].

«Наприклад, у рамках глобальної соціальної кампанії було проведене цікаве опитування серед жінок у різних країнах. Щось із серії «Ви готові вийти з дому без макіяжу?». Результати, м'яко кажучи, вражають: тільки 2% жінок вважають себе справжніми красунями. Думаєте, українки виділяється із цього списку? Вони до нього лише радо приєднуються! Адже хвилюватися про свою зовнішність ми починаємо вже з раннього віку. 72% жінок від 10 (!) до 17 років перебувають у стресовому стані через те, що мають добре виглядати. Ми стали заручницями усталених стереотипів краси й навіть не усвідомлюємо, як це красиво – бути природною» [«ПІК»].

«Стрічка наскрізь просочена відмінним чорним гумором та атмосферою кінця існування СРСР» [«АЗН»].

«Якщо американське можна віднести до жанру комедії, то бельгійське – чорний гумор» [«АЗН»].

«На серію «Око Відродження» мене підштовхнула однойменна книга Пітера Келдера. У ній розповідається про сакральний комплекс Тибетської йоги, який допомагає розширити межі самоусвідомлення. Практикуючи вправи й досягаючи певних успіхів, я вирішив присвятити цій темі свої візуальні продукти. Ця серія значно символічніша, абстрактні форми присутні у меншій мірі, а очі стали ключовим моментом кожної роботи. Око – це точка самоусвідомлення Творця через свої творіння. У закритому стані око символізує надлюдське-божественне і погляд всередину. Відкрите ж око – це земний світ людей і тверезий погляд на речі» [«АЗН»].

Як бачимо, ці фразеологізми втратили образність, власне синестетичність світо-віображення, а стали засобами зв'язку в тексті (*м'яко кажучи*) і засобами номінації традиційних уявлень у типових ситуаціях (*чорний гумор, тверезий погляд на речі*).

На особливу увагу заслуговують синестеземи в мовленні самих митців, представлені в інтерв'ю, або в цитатах і покликаннях. Адже доволі часто режисери, артисти, художники, музиканти є синестетами від природи, тобто їхнє світовідчуття насправді побудоване на різнорідному сприйнятті життя (співвідчуттях) через поєднання зорових, звукових, тактильних та ін. відчуттів. Саме це спостерігаємо в інтерв'ю з балериною Ульяною Лопаткіною:

«Уляно, що це для вас означає – танцювати під музику П'яццоллі?»

– Як на мене, «Танго-гала» найбільше відображає силу танцю та дає розуміння, навіщо все... для чого нам так важко працювати? Танцівники не роблять це для самих себе, як дехто вважає... «Танго-гала» у тому вигляді, в якому ми покажемо її київським глядачам, буде представлена вперше. Мені самій програма подобається саме тому, що танго не так часто зустрічається у класичному балеті. Трапляються лише стилізовані фрагменти... А тут я **отримую глибоке психологічне задоволення від тих фарб, які є можливість відчутти, поки танцюєш**. У П'яццоллі дуже **промовисте танго**. Взагалі важко говорити про танець, краще самому все побачити...

Тобто Ви неохоче розстаєтесь із пуантами?

– Можна бути і на пуантах, і без них. Класичний балет, звісно, передбачає певний костюм. Але є багато інших напрямів. У сучасний стиль вписуються, влітаються вільніші рухи, якими хореограф насичує танець. Наприклад, контемпорарі – децю видозмінений, пом'якшений стиль, доведений до природного вираження емоцій, але він також містить техніку на пальцях. Сьогодні ставлять цілі балети, наприклад «Анна Кареніна», основані на класичній школі танцю, але в її природніший, наближений до життя манері. Там немає концентрації на красивих позах. Усе вплетено в подію, історію, основано на почуттях. Це **виглядає** дуже красиво, **м'яко й елегантно** [«ПК»].

Подібне читаємо в інтерв'ю режисера Віма Вендерса про танцівницю й хореографа Піну Бауш:

«Вім Вендерс: – Ми з Піною багато років виношували задум зняти фільм разом. І раптом сталося те, чого ми й уявити не могли – Піни не стало... Спочатку я хотів скасувати весь проект. Але згодом зрозумів, як важливо зробити його, незважаючи ні на що. Піна завжди була поруч. Навіть її відсутність давала відчуття пронизливого погляду її очей, спрямованих на нас. Здавалося, ніби вона завжди заглядає мені через плече. Я щодня запитував у неї: «Піно, так буде правильно? Я роблю так, як треба? Чи не забасато я тобі наобіцяв?» І оце відчуття, ніби Піна дивиться на нас – ось що, мабуть, ви називаєте смиренням. Ми всі глибоко усвідомлювали, що робимо це для Піни, і саме тому всі по той бік камери загалом відійшли в тінь. Це було так нелегко...

Вім Вендерс: – Так важко відповісти... Розумієте, як режисер, я зняв чимало фільмів, тому складається враження, що ти вже володієш певною майстерністю в роботі. Звісно, саме слово «кіно», «кінематограф» означає **рухомі картинки: ми кудись ідемо, рухаємося... Та коли я побачив гру Піни, то зрозумів: я можу знатися на фільмах і на русі, але я ніколи, ніколи не зможу розшифрувати рух і творити рух так, як це робила вона. Так, ніби я і всі ми, режисери – лише зелені початківці в мистецтві сцени. Піна ж мала такий **гострий погляд, так уміла побачити те, що душа промовляє через тіло**, що я поряд з нею був повним новачком і досі ним почувуюся...**

Вім Вендерс: – Вважаю, що 3D ніби створено для танцю. Не знаю, де це міг би краще придатися цей новий засіб. Очевидно, є й інші способи застосування: нині не можна увянути собі анімаційну стрічку або великий екран-фільм без цієї технології. Але, повторюю, я вважаю, що 3D сама по собі прекрасна, коли ми знімаємо танець. І мова Піни настільки без слів – і водночас настільки потужно завантажена словами, що я не бачив жодної причини міняти це або, ще гірше, накладати якісь власні коментарі на фільм. Я просто дозволив говорити її танцівникам, я дозволив їм **говорити їхньою власною мовою, мовою танцю**. І ви маєте рацію: цей третій вимір означає, що я не використовував мови взагалі» [«AZH»].

Проте більшість синестезем у креолізованих медійних текстах мистецької тематики є не лише важливим засобом впливу на читача, а тим, що спонукає до активних дій – перегляду, прослуховування творів мистецтва, про які йдеться в публікації. До речі, на сторінках «AZH» є така можливість, і мета вживання синестезем в тексті – саме зацікавити, вплинувши на уяву, відповідні почуття та відчуття через складні синестеземи-метафори:

«AZH Promo представляє концерт nousinthis у арт-просторі Mezzanine – цієї суботи, 29.03.2014. Кожен концерт nousinthis унікальний своєю атмосферою, тож і цього разу гурт вас приємно здивує.

Їхня музика інтелектуально насичена, чуттєва, умиротворена і емоційно глибока, але водночас проста для сприйняття. Вона потребує чіткого настрою на слухання, повного занурення. Насичена тривалість, протяжена напруженість, розміреність музичних фраз – все це, ніби в анатомічному театрі, оголює акустичну чутливість.

У nousinthis шалені звукові пасажі змінюються тихими ліричними композиціями з чарівним вокалом. Об'єднує їх одне – гармонія» [«AZH»].

«Mr Morse – електронний дует в основі якого лежить спроба експерименту електронного звучання 80-90-х років з сучасними тенденціями електронного звуку. Гурт використовує класичні засоби, як піаніно, гітара, вокал і змішує їх з VST-синтезатором, електронними барабанами, семплами і шумами. Їх музика – це інтелегентна електроніка з сильною експериментально-текстурною складовою, в аранжуванні та естетиці вгадується вплив «Kid A» Radiohead, сольних робіт Йорка, пізніх Dap-King Mode. Це холодна електроніка з теплою гітарою, вокалом, експериментальними бітами і ембієнт-текстурами» [«AZH»].

«Endless Melancholy – атмосферний соло-проект Олексія Сакевича з Києва. Музичну діяльність розпочав у листопаді 2011 року, видавши до цього часу кілька релізів. Endless Melancholy був створений, щоб висловити пристрасть і любов до мінімалізму фортепіано і ембієнту. У його музиці відчувається настрій простої присутності серед рухів природи, серед її повного життя. Хай там, за вікном, робиться що завгодно, а ось тут, прямо з динаміків розливається спокій, радість та смуток. Саме тут, непомітно для очей, проте цілком помітно для слуху, в повітрі акуратно плететься гармонійне звукове полотно. І врешті реєт, достатньо лише дати накрити Вас цим полотном, щоб добро наповнило душу» [«AZH»].

«r.roo – київський музикант Андрій Ругару, що виступає під даними псевдонімом з осені 2010 року. Виконує емоційну, багатогранну музику, в якій чуттєві мелодії

фортепіано переплітаються з **хрустким айдіємом**. Ембійентні ландшафти створюють об'єм, вбираючи в себе зворушливий мелодизм музики Андрія. **Ритмічні малюнки багатонарові і при цьому прозорі, айдіємна химерність і лапаність не перетинає межі розуміння, не намагається здивувати слухача, але планомірно захоплює його в свою динаміку і простір»** [«AZH»].

«**Gamardah Fungus** – один з небагатьох гуртів на території України, в творчості яких переплітаються досить рідкісні для нашої країни жанри музики – *drone ambient* та *dark jazz*. Музиканти живуть і працюють у Дніпропетровську і самі називають свою музику **медитативною, кінематографічною, темною і в'язкою**. Чи насправді вона така кожен слухач може вирішити сам, завітавши на їхню сторінку в інтернеті. Тим більше, у вересні на кийському лейблі *Hidden Vibes* вийшов шостий альбом *Gamardah Fungus «Night Walk With Me»* і нове відео, на композицію «*Immortality*». Про альбом, а також про свою творчість розповіли нам самі музиканти» [«AZH»].

Сучасна людина, прагнучи отримати швидко великі обсяги інформації (або уявлення про інформацію), не заглиблюватися, не думати, не осмислювати прочитане, стає насправді недоосвіченою, недоінформованою, недорозвиненою. А спеціалізований мистецький медійний простір, у якому є всі можливості віднайти потрібну інформацію, зорієнтований також на реалізацію однієї з основних функцій стилю масової інформації – вплинути на реципієнта з метою формування у нього не лише ставлення до митців та їх творів, а й скорегувати життєві орієнтири і смаки, саме через синестеземи, що є потужним засобом унаочнення, увиразнення, «оживлення» інформації і стимулом для подальшого більш предметного ознайомлення з мистецтвом в усіх його виявах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия / [Н. А. Безменова, В. П. Белянин, Н. Н. Богомолова и др.]; отв. ред. В. Г. Котов ; АН СССР, Институт языкознания. – М. : Наука, 1990. – С. 180–196.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Й УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ:

«ПІК» (Новий ПІК. Політика і культура). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pic.com.ua>.

«AZH» (АРТ ЖУРНАЛ – інтернет-видання про сучасне мистецтво). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.azh.com.ua>.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2014 р.

Шулинова Л.В., к. філол. н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, г. Київ

СИНЕСТЕЗЕМЫ В УКРАИНСКОМ МЕДИЙНОМ ТЕКСТЕ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ ИНТЕРНЕТ-ИЗДАНИЙ ПО ИСКУССТВУ

В статье рассмотрено вербализацию синестетического мировосприятия в современном медийном тексте про искусство как одно из средств реализации функции влияния на реципиента.

Ключевые слова: *синестезема, вербализация, медийный текст, ощущение.*

Shulynova L.V., Cand. Phil. Sci., Associate Professor,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

SYNAESTHESEMS IN UKRAINIAN MEDIA TEXT OF SPECIALIZED INTERNET MEDIA ON ART SUBJECTS

The article deals with the verbalization of synaesthetic worldview in contemporary media text on art subjects as one of the means to implement the function of influence the recipient.

Key words: *synaesthesem, verbalization, media text, sensation.*

УДК 81'25 =112.2

Шум О. В., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ О.ГОНЧАРА «СОБОР» НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Стаття розглядає особливості перекладу українських фразеологізмів німецькою мовою на прикладі роману О. Гончара «Собор». Дослідження присвячене аналізу способів збереження та особливостей передачі німецькою мовою фразеологічних одиниць.

Ключові слова: *переклад, роман, стилістика, стратегія перекладу, фразеологізм.*

За мету свого дослідження ми обрали розгляд особливостей передачі фразеологічних одиниць з роману О. Гончара «Собор» німецькою мовою. Дана розвідка спрямована на подальше дослідження даної та споріднених проблем, зокрема перекладацького стилю та збереження стилістичного навантаження оригіналу у перекладі. Актуальність обраної теми пов'язана з потребами глибшого дослідження особливостей перекладу творів української художньої літератури німецькою мовою, зокрема ХІХ-ХХІ ст. Завдання даної статті полягає у створенні бази для наступних розвідок та досліджень у галузі перекладознавства.